

Nika Ferbežar, Mateja Marovič in Marko Gavriloski

Vzgojno-izobraževalne ustanove in izzivi mladih LGBTIQ+ oseb med pandemijo covid-19

Povzetek: V prispevku opisujemo specifično situacijo mladih LGBTIQ+ oseb med pandemijo covid-19 in predstavljamo smernice, ki jih lahko vzgojno-izobraževalne ustanove po mnenju teh mladih implementirajo za zmanjšanje posledic ukrepov, sprejetih zaradi pandemije covid-19. V okviru kvalitativne raziskave smo mlade LGBTIQ+ osebe spraševale_i o situacijskih izzivih, s katerimi se soočajo med pandemijo, in jih prosile_i, da navedejo možne načine, s katerimi lahko vzgojno-izobraževalne ustanove v dani situaciji podpirajo šolajoče se, ki so zaradi svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete marginalizirane_i in med pandemijo še toliko bolj ranljive_i. Ugotovile_i smo, da so izzivi, s katerimi se soočajo mlade LGBTIQ+ osebe, v tem kontekstu vezani predvsem na nesprejemajoče okolje in težave v duševnem zdravju. Kljub temu, da so nekatere osebe zaradi preteklih negativnih izkušenj izrazile odkrit dvom o zmožnostih vzgojno-izobraževalnih ustanov za ponujanje pomoči, na podlagi njihovih odgovorov predlagamo konkretne rešitve, ki vzgojno-izobraževalne ustanove usmerjajo k uspešnemu zavezištvu. Te rešitve so razumevanje specifične realnosti LGBTIQ+ mladih, javno zagovorništvo pravic LGBTIQ+ skupnosti in ponujanje psihosocialne podpore pri izzivih, povezanih z izgubo (varnega) doma in težavami v duševnem zdravju.

Ključne besede: pandemija covid-19, vzgojno-izobraževalne ustanove, psihosocialna podpora, mlade LGBTIQ+ osebe

UDK: 37.015.4

Znanstveni prispevek

Nika Ferbežar, profesorica pedagogike, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Cankarjeva 5, SI-6000 Koper, Slovenija; e-naslov: nika.ferbezar@gmail.com

Dr. Mateja Marovič, docentka, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Cankarjeva 5, SI-6000 Koper, Slovenija; e-naslov: mateja.marovic@pef.upr.si

Marko Gavriloski, asistent, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Cankarjeva 5, SI-6000 Koper, Slovenija; e-naslov: marko.gavriloski@pef.upr.si

Uvod

LGBTIQA+ osebe¹ še vedno sodijo med ranljive in marginalizirane družbene skupine, ki se statistično pogosteje kot cispolne² in/ali heteroseksualne osebe soočajo s specifičnimi izzivi. Kljub družbenemu napredku v različnih delih sveta je marsikatera LGBTIQA+ oseba še vedno diskriminirana in zatirana na številnih področjih človekovega življenja (Discrimination in America: Experiences and Views of LGBTQ Americans 2017; EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality 2020; Harper in Schneider 2003; Life on the Margins: Survey Results of the Experiences of LGBTI People in Southeastern Europe 2018), pogosto doživlja nasilje (Kernbach-Wighton 2014) in se sooča s težavami v duševnem zdravju (Connolly idr. 2016; The statistics at a glance 2020; Wilson in Cariola 2020). Za številne mlade LGBTIQA+ osebe je poseben izziv tudi družinsko življenje, saj družine pogosto težko sprejmejo njihovo spolno usmerjenost in/ali spolno identiteto. To pomeni, da se v domačem okolju srečujejo z nasilnimi odzivi ali pa so, da bi se tem izognile³, prisiljene⁴ skrivati del svoje identitete (Švab in Kuhar 2005). Omenjena avtorja med drugim navajata, da želijo starši vsaj v začetni fazi sprejemanja s fizičnim ali drugim nasiljem spremeniti svojega LGBTIQA+ otroka. Zaradi bifobije, homofobije oz. transfobije družinskih članic⁵ ov pogosto tudi izgubijo dom ali podporo staršev (Katz-Wise idr. 2016). Področje izobraževanja ni nikakršna izjema, saj je tudi to prostor, kjer šolajoče se LGBTIQA+ osebe doživljajo tako različne oblike nasilja vrstnic⁶ kot tudi heteroseksualizirano in cisonormativno discipliniranje šolskega osebja (Magić 2012; Perger 2018).

¹ V pričujočem besedilu pri spolno zaznamovanih slovnicih oblikah uporabljamo podčrtaj, ki je trenutno najbolj spoštljiv način pisanja, saj vključuje vse spole, tudi tiste zunaj binarne delitve ženski – moški (Slovar b. l.).

² Z izrazom »cispolnost« se pomenjuje ujemanje spola, ki je osebi določen ob rojstvu, s spolno identiteto. Predpona cis- pomeni »na isti strani«. Cisonormativnost se veže na predvidevanje, ki vse osebe označi za cispolne, ob tem pa samo cispolnost prikaže kot edino možno spolno identiteto (Slovar b. l.).

³ Uredniška opomba: Čeprav raba podčrtajev še ni splošno sprejeta pravopisna norma, smo v uredništvu revije Sodobna pedagogika sprejeli sklep, da spoštujemo odločitev avtoric in avtorjev, ki bi z rabo podčrtajev želeli izraziti preseganje spolne binarnosti.

V članku se posvečamo izključno *izzivom*, ki jih doživljajo mlade LGBTIQ+ osebe.⁴ Le na nespodbudne vidike njihovih življenj se osredotočamo, ker so to področja, kjer so potrebne spremembe in na katerih imajo vzgojno-izobraževalne ustanove⁵ moč, da družbene nepravilnosti presegajo, ne pa reproducirajo. S tem želimo prikazati, da sta spolna usmerjenost in spolna identiteta še vedno kategoriji, na podlagi katerih osebe doživljajo različne oblike zatiranja in nasilja. V članku zato navajamo zelo specifične podatke, ki razkrivajo nepravilnosti in šole vodijo k lažji identifikaciji kritičnih področjih ter posledično k boljši obravnavi te tematike. Ker tovrstno predstavljanje lahko vodi do kategorizacije in stereotipizacije, na tem mestu poudarjamo, da tako kot pri vseh ljudeh tudi pri LGBTIQ+ mladih ne moremo govoriti o singularnosti identitete, temveč o celovitih in kompleksnih identitetnih strukturah (Sen 2009). Z namenom preprečevanja dodatne viktimizacije in v luči interseksionalnosti⁶ prav tako poudarjamo, da njihovih življenj ne zaznamujejo le deprivilegiji na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete, temveč tudi privilegiji (oz. deprivilegiji) na podlagi drugih osebnih okoliščin. Kljub temu, da se v članku osredotočamo na specifičen vidik življenja mladih LGBTIQ+ oseb, bi rade_i nedvoumno ubesedile_i, da si področje spolne usmerjenosti in/ali identitete ne podvrže vseh drugih vidikov posamezničinega_kovega življenja (Meyer 2012; Shields 2008).

Z izobraževalnimi ustanovami povezani izzivi mladih LGBTIQ+ oseb

Šole sodijo med ustanove, ki jih družbene spremembe dosegajo relativno počasi. Eden izmed razlogov za to je, da mlade (predvsem otroke) razumemo kot najšibkejše subjekte družbe in jih temu primerno skušamo zaščititi (Kuhar idr. 2011). Tovrstna zaščita ni vedno upravičena in je v primeru vključevanja LGBTIQ+ tematik v šolski vsakdan pogosto izkoriščana za politične namene, četudi so ti v neskladju z veljavno zakonodajo s področja človekovih pravic in vzgojno-izobraževalnimi načeli, ki jih materializira *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Šole recimo poročajo o incidentih, ko je obravnavi LGBTIQ+ specifičnih vsebin sledil močan odpor v obliki *moralne panike*. Takšen je denimo primer *Društva Legebitra* in *Amnesty International*, ki so jima zaradi domnevnega širjenja »radikalne homoseksualne ideologije« v obliki izobraževalnih delavnic o človekovih pravicah skušale_i onemogočiti sodelovanje s šolami (Magić 2012). Odpor te vrste najpogosteje izvira iz predsodkov, temelječih na stereotipizaciji, medikalizaciji in seksualizaciji LGBTIQ+ podob, in v imenu »zaščite otrok« ovira aktualizacijo šolskega polja (Kuhar 2003). Zaradi tega šola danes ostaja izrazito cis-heteronormativna, tudi trans-/bi-/homofobna ustanova, v kateri so LGBTIQ+ teme še vedno velik tabu (Magić 2012; Perger 2018).

⁴ V članku uporabljen izraz »mlade LGBTIQ+ osebe« zajema tako učenke_ce kot dijakinje_e in študentke_e, razen če ni drugače navedeno.

⁵ Termin »vzgojno-izobraževalne ustanove« v članku zajema osnovne šole, srednje šole in fakultete. Če se specifično nanašamo na eno izmed teh ustanov, so uporabljena ustrezna poimenovanja.

⁶ Gre za koncept, ki združuje različne osebnosti okoliščin individuumov, zaradi katerih so ti lahko diskriminirani, zato nobene od teh okoliščin ne moremo ločiti od preostalih (Slovar b. l.).

V nadaljevanju predstavljamo nekatere rezultate raziskav, ki jih ne primerjamo, temveč le izluščimo ključne poudarke, ki nam pomagajo umestiti in razumeti izzive, s katerimi se srečujejo LGBTIQ+ osebe. Raziskava, ki jo je leta 2019 v 30 evropskih državah izvedla *Agencija Evropske unije za temeljne pravice*, je pokazala, da 41 % mladih LGBTIQ+ udeleženk_cev med 19. in 24. letom starosti v šoli skriva svojo spolno usmerjenost in/ali spolno identiteto (EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality 2020). Do podobnih ugotovitev so prišle tudi avtorice raziskovalnega poročila *Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji ali: »To, da imam svoje jebene pravice!«* (Perger idr. 2018), v katerem navajajo, da šolsko okolje ni prostor, kjer bi se te mlade osebe počutile dovolj varno za razkritje. Podatki iz omenjene raziskave namreč kažejo, da je 54 % sodelujočih LGBTIQ+ mladih popolnoma nerazkritih pred učiteljicami_i in 66 % popolnoma nerazkritih pred drugim šolskim osebjem (vključno s šolsko svetovalno službo) (prav tam). Poseben izziv, s katerim se soočajo vzgojno-izobraževalne ustanove, je torej ta, da se mlade LGBTIQ+ osebe znotraj njihovih prostorov ne počutijo dovolj varno za razkritje. Glede na prej omenjeno raziskavo, ki jo je opravila *Agencija Evropske unije za temeljne pravice*, je ta strah velikokrat upravičen. Vsaka peta udeležena oseba je namreč navedla, da se je v času svojega izobraževanja počutila diskriminirano, kar šolo na lestvici prostorov, kjer je diskriminacija zaznana najpogosteje, postavlja na drugo mesto. Pojavlja se tudi nadlegovanje na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete, največkrat med vključenimi osebami, starimi med 15 in 24 let. Udeleženke_ci navajajo, da so nadlegovalke_ci najpogosteje neznanke_ci (52 % vseh primerov), najstnice_ki oz. skupine najstnic_kov (20 % vseh primerov) in osebe iz izobraževalne ustanove (14 % vseh primerov). Poseben primer je starostna skupina udeleženih mladih med 15. in 17. letom starosti, ki poroča, da je storilka_ec v 51 % vseh primerov oseba iz vzgojno-izobraževalne ustanove (EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality 2020). Tudi omenjena slovenska raziskava (Perger idr. 2018), ki je proučevala vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb, potrjuje, da šola za LGBTIQ+ mlade pogosto ni varen prostor, saj se precejšen odstotek vprašanih v šolskih prostorih boji za svojo varnost (37 % oseb med poukom ali v učilnici in 50 % med odmori). Avtorice te raziskave opozarjajo na nasilje, ki ga je od sošolk_cev doživelo 28 % udeleženk_cev in od šolskega osebja 5 % (prav tam). Ravno ta podatek nakazuje na to, da so izziv za LGBTIQ+ učenke_ce v nekaterih primerih tudi zaposlene_i na šoli, kar v manjši meri pojasnjuje tudi raziskava *Homofobija na naši šoli?* (Magić 2012), v kateri so predstavljene izkušnje srednješolskih učiteljic_ev s homofobijo v slovenskem šolskem prostoru. Iz nje je razvidno, da je le 12 % vprašanih med izobraževanjem prejelo informacije o tem, kako se spoprijeti s homofobnim nasiljem v šoli. Posledično se 42 % vprašanih ne počuti dovolj kompetentno za soočanje s homofobnim verbalnim nasiljem in 60 % za soočanje s fizičnim homofobnim nasiljem. Poleg tega je skoraj polovica (49,2 %) respondentk_ov na vprašanje »Kako bi se počutili, če bi bil/-a v vašem razredu istospolno usmerjen/-a dijak/-inja, ki svoje spolne usmerjenosti ne bi skrival/-a?« odgovorila, da ne obstaja potreba po tem, da bi bile mlade LGBTIQ+ osebe v šoli razkrite kot istospolno usmerjene, kar nakazuje na fundamentalno nerazumevanje pomena razkritja in slabo informiranost o življenjski realnosti LGBTIQ+ oseb (Magić 2012). Glede

na poročilo *Agencije Evropske unije za temeljne pravice* je posebej problematično, da iz različnih razlogov večina vključenih v njihovo raziskavo diskriminacije ne prijavlja. Med razlogi za neprijavo se najpogosteje pojavljajo naslednji: 1) ker se ne bo nič spremenilo; 2) ker ni vredno, saj se tovrstni incidenti dogajajo prepogosto; 3) zaradi strahu, da se prijava ne bi jemala resno; in 4) ker ne želijo razkriti svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete. Število prijav je še posebej majhno v Sloveniji, kjer je prijavljenih le 5 do 6 % primerov diskriminacije (EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality 2020). Statistični podatki o številu prijav opozarjajo na to, da šole najverjetneje zaznajo zelo majhen del trans-/bi-/homofobnega nasilja, iz česar bi lahko utemeljeno sklepale, da se nasilje te vrste marsikdaj sploh ne obravnava.

Šole, ki jih zavezuje *Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode*, so dolžne ukrepati tudi takrat, ko se trans-/bi-/homofobno nasilje dogaja v družini (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode 2009). Tovrstno nasilje velikokrat razumemo kot stvar zasebnosti, zato ostane skrito in neprepoznano. V obdobju razkritja je možnost nasilja večja, saj takrat LGBTIQ+ mlade in staršem razkrijejo svojo spolno usmerjenost in/ali identiteto. Razkritje je za marsikatero mlado LGBTIQ+ osebo izrazito stresen dogodek, saj v tem obdobju lahko še dodatno občuti tveganje za izgubo podpore družine in prijateljev, izgubo ekonomske stabilnosti in za doživljanje diskriminacije, predsodkov in nasilja (Plahutnik Baloh 2015). V družini razkritje velikokrat spremljajo različne oblike psihičnega nasilja s strani staršev, ki si v upanju, da je otrokova spolna usmerjenost in/ali identiteta le »faza«, prizadevajo svojega otroka spremeniti. To skušajo doseči s čustvenim izsiljevanjem, grožnjami, fizičnim obračunavanjem, prekinitvijo komunikacije ali postavljanjem ultimativ, kot je: »ali se boš spremenil a ali pa ne hodi več domov« (Švab in Kuhar 2004, str. 27). Sinteza raziskav, ki so jih proučile in analizirale Romero idr. (2020), je pokazala, da je izguba doma med LGBTIQ+ mladimi velik problem, saj je med mladimi brezdomnimi osebami kar 20 % do 40 % takih iz LGBTIQ+ skupnosti. Med mlajšimi LGBTIQ+ odraslimi je na primer tveganje za brezdomnost 2,2-krat večje kot pa med cispolno oziroma heteroseksualno vrstniško populacijo (prav tam). V Evropi sicer obstajajo organizacije, ki ponujajo zatočišče brezdomnim LGBTIQ+ osebami, vendar ti prostori pogosto niso primerni za mlade osebe, še posebej pa ne za mlade LGBTIQ+ osebe (Shelton idr. 2020). Poleg tega ne smemo pozabiti, da stanovanjska in finančna problematika nista edina izziva, s katerima se mlade LGBTIQ+ osebe srečujejo zaradi brezdomnosti (LGBTQ Youth and Homelessness b. l.). Izguba doma in podpore družine je namreč lahko za mlade osebe zelo travmatična, kar pomeni, da zagotovitev nastanitve ni dovolj za rešitev njihove stiske (Missed Opportunities: LGBTQ Youth Homelessness in America 2018). V Sloveniji nastanitev za brezdomne (mlade) LGBTIQ+ osebe trenutno nimamo, kar je velika pomanjkljivost, ki marsikatero žrtev nasilja pušča brez pravih možnosti. Glede na raziskovalno poročilo *Društva Parada ponosa* družinsko nasilje nad LGBTIQ+ osebami pomeni težavo, saj je nasilje družinskih članic ov doživelo 30 % vprašanih (Perger idr. 2018). Ker je za odnos starši – otroci značilno izrazito neravnovesje moči, so ob družinskem nasilju mlade LGBTIQ+ osebe še posebej ranljive, saj praviloma še nimajo možnosti za samostojno življenje (Švab in Kuhar 2004). Če nadaljujemo navajanje rezultatov

raziskave *Društva Parada ponosa*, na poseben družinski položaj mladih LGBTIQ+ oseb opozarjajo tudi podatki o občutku varnosti in sprejetosti v družini. S strani staršev se popolnoma sprejeto počuti 46 % vključenih mladih LGBTIQ+ oseb, medtem ko se delno sprejeto ali popolnoma nesprejeto počuti 54 % oseb. Poleg tega se vsaka tretja v raziskavo vključena oseba v kontekstu izvorne družine redko, včasih ali pogosto boji za svojo varnost (Perger idr. 2018). Področji šolskega polja in družine dodatno povezuje dejstvo, da več kot polovica šolskega osebja (68,3 %), vključenega v raziskavo *Homofobija na naši šoli?*, meni, da so največja ovira za preprečevanje homofobnega nasilja v šolah starši z negativnim odnosom/predsodki (Magić 2012). To pomeni, da morajo šole, če želijo LGBTIQ+ mladim zagotavljati varno in spoštljivo okolje, v svoje delo vključevati tudi starše.

Raziskovalni problem

Kuhar in Švab (2014) sta v primerjalni analizi⁷ ugotovili_a, da se je, sodeč po odgovorih respondentk_ov, homofobno nasilje v okviru družine od leta 2005 zmanjšalo s 26 % na 16 % (nasilje v okviru šole pa se je v desetih letih celo podvojilo, in sicer z 22 % na 44 % vprašanih). Kljub temu pa na podlagi predhodno predstavljenih izhodišč omenjenih raziskav sklepamo, da so bile okoliščine LGBTIQ+ mladih med pandemijo⁸ covid-19 zaradi zaprtja številnih podpornih ustanov in storitev ter drugih ukrepov (omejeno gibanje, delo od doma, odpušcanje in posledično negotov socialni položaj) še dodatno otežene. Plesničar idr. (2020) so v študiji o kriminaliteti med pandemijo covid-19 celo ugotovile_i, da se je nasilje v družini v tem času izjemno povečalo, kar pa ne drži zgolj za Slovenijo, saj o tovrstnem povečanju poročajo z vsega sveta. Na povečanje nasilja v okviru družine so opozorile številne organizacije s področja socialnega varstva, potrdila pa ga je tudi omenjena raziskava (Plesničar idr. 2020). Službe, ki lahko v običajnih okoliščinah zaznajo nasilje nad otroki, v času pandemije tega ne morejo oz. je to zaznavanje oteženo. Če to preslikamo na LGBTIQ+ populacijo, lahko sklepamo, da so bile LGBTIQ+ osebe prav tako izpostavljene nasilju v družini, saj so bile zaradi ukrepov primorane ostajati v družinskem krogu in se ob morebitnih napetostih niso mogle preprosto umakniti ter izogniti nasilnim odzivom. Ker ima lahko kakršnakoli oblika nasilja pomemben vpliv na izobraževalni, karierni, osebni in socialni razvoj mladih, je ključno, da vzgojno-izobraževalne ustanove upoštevajo tudi posebne okoliščine LGBTIQ+ mladih in jim pomagajo v zahtevnih situacijah, med katere zagotovo sodi tudi pandemija covid-19, predvsem z namenom, da bodo v prihodnjih podobnih situacijah lahko pravočasno, ustrezno in učinkovito ukrepale.

⁷ Kuhar in Švab (prav tam) sta se osredotočili_a na vprašanje pravne (pod)informiranosti gejevske in lezbične populacije v Slovenije, pri čemer sta zajeli_a tudi področja razkritja spolne usmerjenosti, izkušenj nasilja, diskriminacije itd.

⁸ Pandemija je bila pri Svetovni zdravstveni organizaciji razglašena 11. marca 2020, epidemija v Sloveniji pa 12. marca. Čeprav zaradi pandemije države niso sprejemale posebnih ukrepov in so se odzivalo na razmere znotraj države, vseeno uporabljamo izraz pandemija, saj smo v raziskavo vključile_i mlade LGBTIQ+ osebe iz celotne Evropske unije. Vseeno pa je pomembno opozoriti na pomensko razliko, saj so ukrepi (omejeno gibanje, delo od doma, gospodarski, zdravstveni in drugi ukrepi), ki so vplivali na razmere v okviru družin, izhajali predvsem iz epidemioloških razmer v posameznih državah.

Namen in cilji

V okviru raziskave smo želele_i ugotoviti, kako pandemijo covid-19 doživljajo LGBTIQ+ mlade_i. Zanimalo nas je: 1) s kakšnimi situacijskimi izzivi se soočajo in 2) kako bi lahko vzgojno-izobraževalne ustanove po mnenju vprašanih ponudile psihosocialno podporo LGBTIQ+ mladim med pandemijo covid-19.

Metodologija

Raziskovalne metode

Uporabile_i smo deskriptivno raziskovalno metodo, ki temelji na kvalitativnem pedagoškem raziskovanju (Vogrinc 2008). Podatke smo zbirale_i s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, ki se običajno uporablja v okviru kvantitativnih raziskav. Odločitev za uporabo anketnega vprašalnika smo sprejele_i zaradi okoliščin, ki so jih narekovali ukrepi za zavezitev pandemije covid-19, in skrbi o možnostih, ki bi jih mlade LGBTIQ+ osebe imele za sodelovanje. Za izvedbo spletnih intervjujev se nismo odločile_i, saj bi se lahko nabor oseb, ki bi imele možnost sodelovati, še dodatno zmanjšal, kajti dostop do orodij, ki so potrebna za sodelovanje v spletnem intervjuju, še vedno ni samoumeven. Dodatna okoliščina, ki bi lahko zmanjšala nabor oseb z možnostjo sodelovanja, je nerazkritost v bivalnem okolju. Tovrstna nerazkritost bi lahko pripeljala do tega, da osebe v domačem okolju, kjer niso razkrite, ne bi bile pripravljene govoriti o svoji trenutni življenjski realnosti. Z izbiro spletnih intervjujev bi tako možnost sodelovanja potencialno lahko omejile_i na mlade LGBTIQ+ osebe, ki so imele med pandemijo covid-19 izhodiščno boljše pogoje za življenje.

Raziskovalna enota

Na vprašalnik o mladih LGBTIQ+ osebah in pandemiji covid-19 je med 3. in 28. aprilom 2020 (v obdobju, ko je pandemija covid-19 dosegla vse članice EU) odgovorilo 12 LGBTIQ+ oseb iz držav članic Evropske unije, starih med 19 in 28 let. Izbor udeleženk_cev je neslučajnosten in namenski, saj so bile_i naša ciljna populacija mlade LGBTIQ+ osebe. Vprašalnik smo delile_i v zaprtih, LGBTIQ+ specifičnih skupinah na Facebooku. Te skupine smo izbrale_i, ker smo presodile_i, da bi bile_i člani_ce izbranih skupin lahko bolj pripravljene_i sodelovati, saj gre za skupine, ki združujejo aktivne mlade, ki bi lahko udeležbo v raziskavi razumele_i kot možnost prispevanja k izboljšanju stanja na področju izobraževanja LGBTIQ+ oseb, zaradi česar bi tudi dajale_i bolj kakovostne odgovore.

Pripomočki

Podatke smo zbirale_i s pomočjo nestandardiziranega vprašalnika *Mlade LGBTIQ+ osebe in covid-19*, ki smo ga pripravile_i na podlagi analizirane literature. Preden smo vprašalnik poslale_i ciljni skupini, smo testno preizkusile_i, ali so vprašanja razumljiva in ali omogočajo pridobivanje odgovorov, ki se ujemajo z zastavljenimi raziskovalnimi cilji. Vprašalnik je bil sestavljen v angleškem jeziku, saj so nanj odgovarjale osebe iz različnih držav Evropske unije. Zastavile_i smo jim dve ključni vprašanji:

- *Prosim, opišite vse izzive, s katerimi se trenutno soočate zaradi epidemije covid-19. V mislih imamo izzive, ki so se pojavili specifično zaradi dejstva, da ste del LGBTIQ+ skupnosti. Primer bi lahko bil: samoizolacija s transfobnimi starši. Kakšen vpliv imajo ti izzivi na vas?*
- *Ali lahko navedete vse načine, na katere bi vas lahko šola/fakulteta podpirala v tem času? Prosim, pomislite tudi na čas, ko ste bile_i manj opolnomočene_i, kot ste zdaj. Prav tako lahko pomislite na vso podporo, ki je same_i ne potrebujete/je nikoli niste potrebovale_i, veste pa, da jo potrebujejo druge LGBTIQ+ osebe.*

Postopek zbiranja podatkov

Razumljivost vprašanj smo, kot rečeno, pred začetkom anketiranja preverile_i, s čimer smo zagotovile_i pridobivanje odgovorov, ki smo jih potrebovale_i. Nato smo izbrale_i bazo potencialnih respondentk_ov, v vabilu pojasnile_i namen raziskave ter jim zagotovile_i anonimnost.

Postopek obdelave podatkov

Odgovore smo obdelale_i s kvalitativno vsebinsko analizo, v okviru katere smo izbrale_i induktivni pristop odprtega kodiranja (Vogrinc 2008). Najprej smo določile_i kodirne enote in jih nato razvrstile_i v vsebinsko sorodne kategorije. Za tem smo kategorije še definirale_i in jih povezale_i s cilji raziskave.

Rezultati in razprava

Analizo smo glede na zastavljene cilje razdelile_i na dva dela:

- situacijski izzivi, s katerimi se spopadajo mlade LGBTIQ+ osebe med pandemijo covid-19; in
- načini, s katerimi lahko vzgojno-izobraževalne ustanove po mnenju LGBTIQ+ mladih ponudijo podporo LGBTIQ+ mladim med pandemijo covid-19.

Situacijski izzivi mladih LGBTIQ+ oseb med pandemijo covid-19

S pomočjo analize odgovorov smo prepoznale_i izzive, s katerimi so se srečale_i respondentke_i oz. oseba, ki jo poznajo: 1) težave z družino in bivanjske težave; 2) osamljenost; 3) izguba podpore; 4) težave v duševnem zdravju; 5) ohranjanje odnosov; 6) ponotranjena stigma; 7) izguba psihološke podpore; 8) negotovost glede izobraževanja; 9) brezdomnost.

Prvi izmed izzivov, ki se pojavlja, je bivanje z družinskimi člani_cami, ki ali ne spoštujejo LGBTIQ+ identitete korespondentk_ov ali pa se te_i v njihovi bližini ne počutijo dovolj varne, da bi se razkrile_i. Raziskave kažejo, da ima zaničanje in skrivanje identitete lahko številne negativne posledice, kot so težave v duševnem zdravju, pogostejše izkušnje z zlorabo drog in alkohola (D'Amico in Julien 2012), večja verjetnost za tvegana vedenja, izrazitejša internalizirana trans-/bi-/homofobija (Pistella idr. 2016), povečana možnost za brezdomnost, izkušnje nasilja in izpad iz izobraževalnega sistema (Romero idr. 2020).

Zaradi okolja, v katerem ne morejo biti to, kar so, se mlade LGBTIQ+ osebe počutijo osamljeno. Ena izmed oseb navaja: *»Zame je največji izziv pomanjkanje človeškega stika in/ali onemogočeno preživljanje časa z osebami, ki me podpirajo in s katerimi sem lahko razkrit_a in avtentična_en.«* Dodatno navajajo, da se zaradi pomanjkanja zasebnosti in strahu pred neželenim razkritjem ne morejo udeleževati spletnih dejavnosti LGBTIQ+ skupnosti in težje ohranjajo stik s svojimi istospolnimi partnerkami_ji. Poleg tega je tudi ohranjanje prijateljstev oteženo, saj se z njimi ne morejo odkrito pogovarjati: *»Vsakič, ko imam klic, moram razmisliti, ali pogovor ne bo vključeval LGBTIQ+ tematik ali je boljše, da grem na sprehod.«* S tem je povezana tudi stopnja povezanosti s starši, saj se z njimi ne morejo pogovarjati o stvareh, ki so jim pomembne: *»Ne počutim se dovolj udobno, da bi z njimi delila, kako težko je to obdobje zame. To, da mi je težko, je namreč povezano s tem, da jo [istospolno partnerko] pogrešam, zato svoje občutke raje zadržim zase.«* Zaradi dejstva, da se v okolju ne počutijo varne, da dobivajo negativne povratne informacije o delu svoje identitete, in ker nimajo podporne mreže ljudi, občutijo okrepljene občutke ponotranjene trans-/bi-/homofobije: *»Težje je biti okej s tem, da si del LGBTIQ+ skupnosti. Premalo je pozitivnih dejavnikov.«* Internalizirano stigmato, ki jo posameznik občuti do sebe, strokovnjaki povezujejo z manjšinskim stresom. Internalizirana stigma in manjšinski stres imata negativne posledice tako na duševno kot telesno zdravje marginaliziranih oseb, kot se kaže v raziskavah, ki jih omenja Williamson (2000). Lingiardi idr. (2012) so v raziskavi potrdile_i pozitivno korelacijo med internalizirano stigmato in zavrnilnimi reakcijami drugih oseb pri samorazkrivanju, socialno tesnobo ter zaznavanjem lastnega počutja, kar bi bilo mogoče povezati tudi z odzivi vprašanih v naši raziskavi.

Stres jim povzroča tudi negotovost glede šolskega procesa, kar situacijo le še poslabšuje: *»Anksiozno_ega se počutimo tudi zato, ker je veliko nesigurnosti glede tega, kako dolgo bo vse to trajalo, in tega, kako bom zaključil_a študij.«*

V nadaljevanju predstavljamo odgovore, kako bi po mnenju mladih LGBTIQ+ oseb šole/fakultete lahko tej skupini olajšale stiske, ki jih doživljajo med pandemijo (oz. tudi kasneje).

Načini, na katere lahko šole ponudijo podporo LGBTIQ+ mladim med pandemijo covid-19

Respondentke *i* so navedle *i* naslednje načine, na katere bi lahko šole mladim LGBTIQ+ osebam ponudile podporo med pandemijo covid-19: 1) psihosocialna podpora; 2) varna oseba; 3) medvrstniška podpora; 4) LGBTIQ+ specifične aktivnosti; 5) senzibilnost za raznolike življenjske situacije; 6) javna podpora in zagovornišvo; 7) prilagoditve učnega procesa; 8) informiranje v navezavi na brezdolnost ali dom, ki ni varen. Skozi odgovore se je pokazalo tudi nezaupanje do izobraževalnih ustanov.

Šola je za LGBTIQ+ osebe pogosto prostor, v katerem se ne počutijo varne, temveč odrinjene in spregledane. Vzgojno-izobraževalne ustanove ustvarjajo klimo, ki LGBTIQ+ mladim onemogoča, da bi odprto živele *i* svojo identiteto. S tem ohranjajo razmere, v katerih LGBTIQ+ osebe doživljajo različne oblike nasilja tako od učenk_cev kot tudi od zaposlenih (Magić 2012; Perger 2018). Zaradi opisane stanja nas ni presenetilo, ko smo na vprašanje »Ali lahko navedete vse načine, na katere bi vas lahko šola/fakulteta podpirala v tem času?« dobile *i* odgovore, ki so izražali iskren dvom o sposobnosti šol/fakultet, da se ustrezno odzovejo na trenutne potrebe LGBTIQ+ mladih. »Moja šola me ni uspela podpirati niti, ko so bile razmere normalne, zato ne verjamem, da bi bilo v tej situaciji kaj drugače.« Odgovor nakazuje na to, da nekatere LGBTIQ+ osebe nimajo zaupanja v šole kot podporne sisteme. Kot ugotavljajo Kosciw idr. (2018), je to nezaupanje nastalo ob številnih negativnih izkušnjah in je zato še kako utemeljeno (prav tam). Ena izmed respondentk_ov je celo izrazil_a zadovoljstvo z začasnim zaprtjem izobraževalnih ustanov: »Šolski sistem naj gre v tri krasne – karantena je pravi izobrazbeni blagoslov.« Iz zapisanega lahko sklepamo, da oseba najverjetneje nima pozitivnih izkušenj s svojim izobraževanjem.

Poleg oseb, ki v vzgojno-izobraževalni ustanovi ne vidijo potencialne zaveznice, so na vprašalnik odgovorile tudi take, ki menijo, da te ustanove lahko pripomorejo k izboljšanju situacije med pandemijo covid-19. V nadaljevanju predstavljamo predlagane načine, ki bi šolam omogočili prakticirati zavezništvo z LGBTIQ+ mladimi.

Mlade LGBTIQ+ osebe bi si želele, da bi bile vzgojno-izobraževalne ustanove med pandemijo bolj senzibilne za različne položaje, v katerih so se znašle *i* LGBTIQ+ mlade *i*. Ključno se jim zdi predvsem zavedanje o tem, da otroci oz. mladostnice_ki niso v primerljivih situacijah. To pomeni, da bi si želele *i* razumevanje učiteljic_ev,⁹ če zaradi stresnih družinskih razmer oz. težav v duševnem zdravju na primer zamudijo rok za oddajo seminarskih del. Z ustrezno mero občutljivosti in premissljenosti bi po njihovem mnenju morale potekati tudi ocenjevanje, saj pandemija še povečuje razlike med učečimi se, kar pomeni, da so možnosti za doseganje primerljivih učnih uspehov še bolj neenakovredne. Bistvene se jim zdijo tudi stalne in jasne informacije glede poteka vzgojno-izobraževalnega procesa, saj te ustanove tako poskrbijo, da izobraževanje ne postane še dodaten vir stresa.

⁹ V članku uporabljeni izraz učitelj_ica zajema učiteljice_e po celotni vertikali (razen v primerih, ko izraz uporabljajo avtorice_ji drugih raziskav oz. ko je navedeno drugače).

Prav tako bi si želele_i, da bi vzgojno-izobraževalne ustanove javno izražale zaveznitvo z LGBTIQ+ skupnostjo in se opredeljevale do aktualnih tematik, ki so neposredno povezane z življenjem LGBTIQ+ mladih. Kot primer je navedeno bivanje v študentskih domovih med pandemijo. Korensponent_ka je navedla_el, da bi si želel_a »podporo fakultet, ko smo se študentke_i borile_i za nadaljnje bivanje v univerzitetnih nastanitvah«. Vsekakor bi bil »boj« lažji, če bi fakultete izkoristile svoj privilegirani položaj za zastopanje interesov deprivilegiranih študentk_ov. Problematiko bivanja je v odgovorih mogoče zaslediti večkrat, saj se respondentke_i očitno zavedajo pojava brezdomnosti med LGBTIQ+ osebami: »Poznam ljudi, ki so jih družine urgle iz domov, zato ker so LGBT+. Zato bi bilo dobro, da bi obstajala LGBT+ varna hiša, kjer bi lahko živele_i brez strahu ali nuje po zaposlitvi in posledičnem izpadu iz izobraževalnega sistema.« V primerih, ko varna hiša te vrste ne obstaja, predlagajo iskanje alternativnih rešitev in informiranje mladih o možnostih, ki jih imajo, če njihov dom ni varen. V tem kontekstu bi bilo smiselno, da se vzgojno-izobraževalne ustanove v tako zahtevnih situacijah povežejo z drugimi organizacijami in svojim šolajočim se zagotovijo varno bivanje. V Sloveniji je ključna organizacija na tem področju Center za socialno delo, ki vodi krizne centre za otroke in mladostnike. Problem pri omenjenih kriznih centrih je, da niso LGBTIQ+ specifični, kar pomeni, da lahko med bivanjem v njih pride do sekundarne viktimizacije. Poleg tega so namenjeni le osebam do 18. leta starosti, bivanje v njih pa je omejeno na tri tedne (v izjemnih primerih se sicer lahko tudi podaljša) (Krizni centri b. l.). Brez dvoma torej obstaja potreba po LGBTIQ+ varni hiši, ki bi mladim LGBTIQ+ osebam ponujala dolgotrajno varno bivanje. Kratkotrajno rešitev vidimo v LGBTIQ+ specifični stanovanjski skupini, kjer bi lahko mlade LGBTIQ+ osebe živele v varnem in spodbudnem okolju brez povečanega tveganja, da izpadejo iz izobraževalnega sistema.

V odgovorih večkrat zasledimo tudi skrb za duševno zdravje. »Poznam prijateljico_ja, ki nima več možnosti psihološke terapije (ker je v karanteni z nesprejemajočimi družinskimi člani_cami, tudi online terapija ne pride v poštev). Zato bi bilo mogoče dobro, če bi šole ponudile s šolskimi obveznostmi zamaskirane prijazne pogovore, ki bi preprečevali, da bi družinske_i člani_ce postale_i sumničave_i.« Na tak način bi lahko LGBTIQ+ mlade_i dobile_i vsaj nekaj podpore v duševni stiski. Predlagane so bile še druge možnosti: spletno svetovanje, terapija, mentorstvo, LGBTIQ+ varna oseba, informiranje o telefonskih linijah, ki ponujajo pogovor ob duševni stiski, spletna LGBTIQ+ tematska izobraževanja in varen spletni prostor/medvrstniška podpora.

Iz odgovorov je bilo mogoče razbrati tudi nekaj splošnih usmeritev. 1) Posebna pozornost se nameni uporabi prave slovnične oblike in imen: »Že tako je težko, če doma vsi uporabljajo mrtvo ime in napačne zaimke.« 2) Izogibanje delitvi skupin na dva spola,¹⁰ ki je že sama po sebi nepotrebna, poleg tega pa diskriminira nekatere transspolne osebe in pri njih povzroča disforijo. 3) Izobraževanje šolskega osebja o relevantnih LGBTIQ+ temah in ničelna toleranca izobraževalnih ustanov do nasilja.

¹⁰V stavku je namenoma uporabljena dvojninska oblika, saj se kljub temu, da poznamo več spolov, skupine v šolah praviloma delijo na »dekleta« in »fante«.

Iz predstavljenih podatkov je razvidno, da so se nekatere_i respondentke_i med pandemijo covid-19 srečevale_i s specifičnimi izzivi, v okviru katerih bi jim lahko podporo ponudile tudi vzgojno-izobraževalne ustanove. Pridobljeni podatki imajo torej potencialno uporabno vrednost, saj strokovnemu osebju pomagajo razumeti realnost LGBTIQ+ mladih med pandemijo covid-19. Poleg tega, da jim uvid v življenje LGBTIQ+ mladih med pandemijo omogoča ustrezno odzivanje na njihove potrebe, informacije prihajajo neposredno od ekspertov iz izkušenj, slonijo na njihovem lastnem doživljanju situacije in zato vzgojno-izobraževalnim ustanovam ponujajo zelo konkretne priložnosti za zavezništvo.

Sklep

Vzgojno-izobraževalne ustanove imajo veliko možnosti za zavezništvo z LGBTIQ+ mladimi tako v času izrednih razmer (npr. pandemije) kot tudi v običajnih razmerah. Med pandemijo so si mlade LGBTIQ+ osebe z območja Evropske unije želele, da bi bile vzgojno-izobraževalne ustanove občutljive za neprimerljive situacije, v katerih so se te_i mlade_i znašle_i. Glede na to bi potrebovale_i fleksibilen učni proces in prilagojeno ocenjevanje. Prav tako bi želele_i, da bi te ustanove na učni proces gledale celostno in zagotovile tudi ustrezno podporo pri spopadanju z duševnimi stiskami. Podporo izobraževalnih ustanov pričakujejo tudi v primeru, ko dom mladih LGBTIQ+ oseb zanje ni varen in potrebujejo alternativno nastanitev. S tem je povezana tudi želja, da bi se te ustanove v javnosti opredeljevale do relevantnih LGBTIQ+ tem in na tak način mladim LGBTIQ+ osebam olajšale boj za izboljšanje družbenih razmer. Na podlagi rezultatov raziskave ne moremo potegniti jasne ločnice med izzivi, ki se pojavljajo v običajnih razmerah, in izzivi, ki so posledica pandemije. Hkrati dopuščamo možnost, da so se nekateri izzivi (npr. osamljenost, negotovost glede izobraževanja, brezdolnost, težave v duševnem zdravju) zaradi pandemije okrepili ali na novo pojavili, obenem pa poudarjamo, da je družbeno okolje tako v običajnih kot v izrednih razmerah cis-heteronormativno, zaradi česar so lahko določeni izzivi že izhodiščno del vsakdanjega življenja LGBTIQ+ mladih.

Možnosti, ki jih imajo vzgojno-izobraževalne ustanove za podporo LGBTIQ+ mladih, je še veliko več v času stabilnih razmer, vendar so raziskave, ki so jih opravile_i Kosciw idr. (2018), Magić (2012) in Perger idr. (2018), pokazale, da vzgojno-izobraževalne ustanove priložnosti za zavezništvo ne izkoriščajo in so pogosto same tiste, ki LGBTIQ+ mlade diskriminirajo, disciplinirajo in ohranjajo okolje, v katerem doživljajo nasilje. Nezmožnost vzgojno-izobraževalnih ustanov, da bi LGBTIQ+ mladim ponudile ustrezno obravnavo, kaže na to, da so na tem področju potrebne sistemske spremembe, ki bodo zagotovile pravično in spoštljivo obravnavo LGBTIQ+ otrok in mladostnic_kov.

Omeniti velja še omejitve raziskave, kot je spletno pridobivanje informacij, ki onemogoča zaznavo vseh komunikacijskih sporočil. S spletnim vprašalnikom nismo imele_i priložnosti spremljati čustvenih odzivov, telesne drže, kretenj, izrazov na obrazu, intonacije glasu in drugih prvin neverbalne komunikacije. Poleg tega

vprašanj ni bilo mogoče prilagajati konkretnim situacijam, kar lahko pomeni, da v raziskavi nismo zajele_ i vseh pomembnih podatkov. Ker je bil vprašalnik strukturiran, obstaja tudi možnost, da smo z načinom zastavljanja vprašanj preveč vplivale_ i na respondentke_ e in s tem preprečile_ i sproščen tok misli, ki bi morebiti lahko bolje predstavil njihovo naravnost do tematike. Poleg tega je bil vprašalnik napisan v angleškem jeziku, kar je lahko vplivalo na zmožnost samoizražanja korespondentk_ ov, saj nanj niso odgovarjale_ i v maternem jeziku. Dodatna omejitev je, da smo večinoma vključile_ i osebe, ki se aktivno udeležujejo LGBTIQ+ specifičnih aktivnosti, kar pomeni, da smo zajele_ i razmeroma opolnomočene in suverene LGBTIQ+ osebe. Glede na to obstaja možnost, da bi se rezultati močno razlikovali od dobljenih, če bi vključile_ i bolj naključen izbor udeleženk_ cev.

Upoštevanje pomanjkljivosti naše raziskave in majhen izbor vključenih oseb, je obravnavano področje vsekakor treba še dodatno raziskati. Pri nas in v Evropi na splošno primanjkuje raziskav, ki bi mlade LGBTIQ+ osebe vključile v proces in z njihovo pomočjo oblikovale splošne smernice za bolj vključujoč šolski sistem. Izkušnje mladih LGBTIQ+ oseb vidimo kot izhodišče za načrtovanje sprememb na področju izobraževanja in zato raziskovalni pristop naše raziskave ocenjujemo kot prednost. Poleg omenjenega bi bilo v slovenskem prostoru smiselno raziskati tudi, koliko LGBTIQ+ mladih bi potrebovalo varno nastanitev zunaj svojega doma, in nato implementirati rešitev, ki bi jim omogočala optimalen razvoj na vseh področjih. Navsezadnje je spremljanje položaja LGBTIQ+ mladih in implementiranje sistemskih rešitev, ki izboljšujejo njihov položaj, nikoli zaključen proces, ki potrebuje stalno raziskovalno in strokovno interdisciplinarno pozornost.

Literatura in viri

- Connolly, M., Zervos, M., Barone, C., Johnson, C. in Joseph, C. (2016). The mental health of transgender youth: Advances in understanding. *The Journal of Adolescent Health: Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 59, št. 5, str. 1–7.
- D'Amico, E. in Julien, D. (2012). Disclosure of sexual orientation and gay, lesbian, and bisexual youths' adjustment: Associations with past and current parental acceptance and rejection. *Journal of GLBT Family Studies*, 8, št. 3, str. 215–242.
- Discrimination in America: Experiences and views of LGBTQ Americans*. (2017). National Public Radio, Robert Wood Johnson Foundation, Harvard T.H. Chan School of Public Health. Dostopno na: <https://www.npr.org/documents/2017/nov/npr-discrimination-lgbtq-final.pdf> (pridobljeno 22. 5. 2020).
- EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality*. (2020). European Union Agency for Fundamental Rights. Dostopno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality_en.pdf (pridobljeno 22. 5. 2020).
- Kosciw, J. G., Greytak, E. A., Zongrone, A. D., Clark, C. M. in Truong, N. L. (2018). *The 2017 national school climate survey: The experiences of lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer youth in our nation's schools*. New York: GLSEN.
- Harper, G. W. in Schneider, M. (2003). Oppression and discrimination among lesbian, gay, bisexual, and transgendered people and communities: A challenge for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 31, št. 3/4, str. 243–252.

- Katz-Wise, S. L., Rosario, M. in Tsappis, M. (2016). LGBT youth and family acceptance. *Pediatric Clinics of North America*, 63, št. 6, str. 1011–1025.
- Kernbach-Wighton, G. (2014). Violence against homosexuals. V: M. Burkhard (ur.). *Handbook of forensic medicine*. John Wiley & Sons, str. 757–760.
- Krizni centri. (b. l.). Skupnost centrov za socialno delo Slovenije. Dostopno na: <https://www.scsd.si/centri-za-socialno-delo/krizni-centri/> (pridobljeno 30. 4. 2020).
- Kuhar, R. (2003). *Medijske podobe homoseksualnosti: analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 do 2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Kuhar, R., Kogovšek Šalamon, N., Humer, Ž. in Maljevac, S. (2011). *Obrazi homofobije; s predgovorom Luca Trappolinija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Kuhar, R. in Švab, A. (2014). *Raziskava o pravni podinformiranosti LGBT skupnosti in vsakdanjem življenju gejev in lezbijk: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- LGBTQ youth and homelessness. (b. l.). Covenant House. Dostopno na: <https://www.covenanthouse.org/homeless-issues/lgbtq-homeless-youth> (pridobljeno 24. 6. 2020).
- Life on the margins: Survey results of the experiences of LGBTI people in Southeastern Europe*. (2018). World Bank Group. Dostopno na: <http://documents.worldbank.org/curated/en/123651538514203449/pdf/130420-REPLACEMENT-PUBLIC-FINAL-WEB-Life-on-the-Margins-Survey-Results-of-the-Experiences-of-LGBTI-People-in-Southeastern-Europe.pdf> (pridobljeno 22. 5. 2020).
- Lingiardi, V., Baiocco, R. in Nardelli, N. (2012). Measure of internalized sexual stigma for lesbians and gay men: A new scale. *Journal of Homosexuality*, 59, št. 8, str. 1191–1210.
- Magić, J. (2012). *Homofobija na naši šoli? Poročilo o izkušnjah srednješolskih učiteljev in učiteljic s homofobijo v šolskem prostoru v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.
- Meyer, D. (2012). An intersectional analysis of lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) people's evaluations of anti-queer violence. *Gender & society*, 26, št. 6, str. 849–873.
- Missed opportunities: LGBTQ youth homelessness in America*. (2018). Dostopno na: <https://voicesofyouthcount.org/wp-content/uploads/2018/05/VoYC-LGBTQ-Brief-Chapin-Hall-2018.pdf> (pridobljeno 24. 6. 2020).
- Perger, N. (2018). *LGBTIQ+ mladi in izkušnje z nasiljem na področju edukacije*. Dostopno na: http://www.ljubjanapride.org/wp-content/uploads/2018/08/FINAL_LGBTIQ-youth-and-experiences-with-violence-in-education.pdf (pridobljeno 28. 4. 2020).
- Perger, N., Muršec, S. in Štefanec, V. (2018). *Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji ali: »To, da imam svoje jebene pravice!«*. Društvo Parada ponosa. Dostopno na: <http://www.ljubjanapride.org/raziskave/> (pridobljeno 24. 6. 2020).
- Pistella, J., Salvati, M., Lovernio, S., Laghi, F. in Baiocco, R. (2016). Coming-out to family members and internalized sexual stigma in bisexual, lesbian and gay people. *Journal of Child and Family Studies*, 25, št. 12, str. 3694–3701.
- Plahutnik Baloh, B. (2015). *Kako razumeti svojega otroka: brošura za starše lezbijk in gejev*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.
- Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode*. (2009). Uradni list RS, št. 104/09.
- Romero, A. P., Goldberg, S. K. in Vasquez, L. A. (2020). *LGBT people and housing affordability, discrimination, and homelessness*. Los Angeles: The Williams Institute.
- Sen, A. (2009). *Identiteta in nasilje: iluzija usode*. Ljubljana: Sophia.

- Shelton, J., Stakelum, R. in Dodd, S. J. (2020). *LGBTIQ youth homelessness in Europe: Findings from a Survey of FEANTSA Membership Organisations*. FEANTSA, True Colors United, and the Silberman Center for Sexuality and Gender at Hunter College. Dostopno na: https://truecolorsunited.org/wp-content/uploads/2020/10/Youth-Homelessness-in-European-Context_v5.pdf?fbclid=IwAR2Pmc9lldIuf42USmsJuJxTNpTiL1EswVV7mDtGuZ_vJoHVifwR4by6SNU (pridobljeno 6. 11. 2020).
- Slovar*. (b. 1.). Dostopno na: <https://transakcija.si/2017/03/13/slovar-izrazov/> (pridobljeno 24. 6. 2020).
- Švab, A. in Kuhar, R. (2004). *Vsakdanje življenje lezbijk in gejev 2: Preliminarna analiza 2*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- The statistics at a glance: the mental health of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex people in Australia* (2020). Dostopno na: <https://lgbtihealth.org.au/statistics/> (pridobljeno 20. 4. 2020).
- Toomey, R. B., Syvertsen, A. K. in Shramko, M. (2018). Transgender adolescent suicide behavior. *Pediatrics*, 142, št. 4, article e20174218.
- Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Wilson, C. in Cariola, L. A. (2020). LGBTQI+ youth and mental health: A systematic review of qualitative research. *Adolescent Research Review*, št. 5, str. 187–211.
- Williamson, I. R. (2000). Internalized homophobia and health issues affecting lesbians and gay men. *Health Education Research, Theory & Practice*, 15, št. 1, str. 97–107.

Nika FERBEŽAR (University of Primorska, Faculty of Education, Slovenia)

Mateja MAROVIČ (University of Primorska, Faculty of Education, Slovenia)

Marko GAVRILOSKI (University of Primorska, Faculty of Education, Slovenia)

EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND CHALLENGES THAT LGBTQIA+ YOUTH FACE DURING COVID-19 PANDEMIC

Abstract: The paper describes the specific situation of LGBTQIA+ youth during the Covid-19 pandemic and presents guidelines that educational institutions can implement in their responses to reduce the impact of measures taken due to the Covid-19 pandemic, according to young LGBTQIA+ individuals. As part of the qualitative research, we asked young LGBTQIA+ individuals about the situational challenges they face during a pandemic and asked them to identify possible ways that educational institutions can support school children in a particular situation who are marginalized and even more vulnerable due to their sexual orientation and/or identity during a pandemic. We found that the challenges faced by LGBTQIA+ youth in this context are mainly related to the non-host environment and mental health problems. Even though some people have expressed open doubts about the ability of educational institutions to provide assistance based on previous negative experiences, we propose concrete solutions based on their responses that will lead educational institutions to a successful alliance. It is about understanding the specific reality of LGBTQIA+ youth, publicly advocating for the rights of the LGBTQIA+ community and providing psychosocial support for the challenges of losing a (safe) home and mental health problems.

Keywords: Covid-19 pandemic, educational institutions, psychosocial support, LGBTQIA+ youth.

Email for correspondence: nika.ferbezar@gmail.com